

ОПОВІДНА СТРУКТУРА НОВИННОГО ДИСКУРСУ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ (на матеріалі британських загальнонаціональних щоденних газетних новин)

У статті розглянуто основні характеристики та принципи побудови новинного дискурсу на матеріалі британських загальнонаціональних щоденних газет із залученням певних здобутків сучасних досліджень із наратології. Предметом дослідження стали ситуація оповідання, позиція оповідання й автор оповідання.

Конкуренція медіа між собою посилила, зокрема, розважальний характер журналістики. Елементи людської цікавості (англ. *human interest*) дедалі більше стають центральним критерієм новин. За умов інформаційного перенасичення очевидною є необхідність розвитку зображувальних форм, які дають можливість більш детально висвітлити обставини та контекст подій. Змістова відмінність полягає у виборі таких тем, які не мають жорсткої прив'язки до актуальних подій і подаються у більш вільному стилі - оповідному. Розглянемо такі категорії новинного дискурсу, як ситуація оповідання, позиція оповідання й автор оповідання.

Британська преса вважається зразковою, а самі британці називають її вільною, об'єктивною та плюралістичною. Газета інформує про події та умови життя у суспільстві. У цьому полягає інформативна функція новин як об'єктивної інформації про суспільно важливі проблеми. Важливою є також розважальна функція, що передбачає створення умов для відпочинку та зниження соціального напруження. Ці дві функції не є збалансованими. Розважальна функція меншою мірою виражена в широкоформатних і більшою - у табloidних газетах. Саме поєднання якісних широкоформатних газет і агресивних табloidних видань утворює сучасну структуру британської преси, якою так пишаються передусім самі британці [1]. За статистикою 80 % громадян Великої Британії щоденно читають принаймні одну національну газету. Серед них 55 % обирають широкоформатну.

Оповідний текст має репрезентувати історію, послідовність подій, які відбулися з певними героями, персонажами. Новинні історії є результатом різноманітних трансформацій реальних подій, у результаті чого створюється «нова реальність», або медійна реальність. У такий спосіб відбувається процес медіації, а саме ре-

презентація ідеї або події в мас-медійному тексті. Оповідним текст можна вважати за виконання двох головних умов: фактичності та результативності [2; 15]. Текст новин забезпечує виконання зазначених умов. Фактичність передбачає, що газетні новини повідомляють про певну подію, тобто деякі зміни вихідної ситуації у реальному світі. Результативність означає, що зміни, які становлять предмет події, відбуваються до кінця викладу. Натомість в описових текстах переважно окреслюється статичний стан, наприклад у рецензії на фільм або книгу, підсумовуються соціальні або політичні процеси та висловлюється думка автора. Зокрема, до описових текстів можна віднести новини-розслідування, аналітичний огляд та рецензію.

Для щоденних газет характерним є безперервне подання інформації у вигляді регулярних циклів, динаміка, регулярний характер новин (плинність та невизначеність у часі властиві новинам тижневих видань). У новинах має повідомлятися про те, що сталося протягом останньої доби. Оповідна ситуація новин може бути визначена в термінах автентичного опису як зображувальної форми, що в розважальній манері допомагає висвітлювати причини подій та описувати обставини. Можна визначити опис фактів (англ. *fact story*), опис подій (англ. *action story*) та опис, що ґрунтується на цитатах (англ. *quote story*). У будь-якому виді опису спостерігаємо анахронізм. Так, в описі фактів головні факти або головний факт виносяться на початок, після чого викладається менш важлива інформація в логічній зрозумілій послідовності.

В описі подій узагальнюються окремі події. При цьому кінцевий результат подій ставиться на початок, а потім уже йде низка менш важливих окремих подробиць. Форма опису дій виконується переважно для змалювання нещасних випадків, стихійних лих, конфліктів, іншими

словами, негативних новин. Слід зауважити, що негативними є переважна більшість новин. На це існують об'єктивні причини. Такі новини викликають відповідну реакцію читацької аудиторії - обурення чи співчуття. Крім того, негативні новини надто помітні у повсякденному житті, вони переважно трапляються за короткий проміжок часу. Негативні новини є більш несподіваними, нечастими та менш передбачуваними, а отже, виконують розважальну функцію.

Часто-густо основою опису подій є інформація з «других рук» - звіти поліції, пожежників, розповіді випадкових очевидців. Опис подій не передбачає хронологічного відтворення їх. На перше місце автор ставить кульмінаційний пункт або результат події. Подальші подробиці подаються у логічній послідовності.

Опис, ґрунтований на цитатах, - це стислий виклад висловлювань у дискусіях та інтерв'ю. У такому описі автор на початок виносить центральне висловлювання або узагальнює думку цитованої особи, а інші цитати зв'язує між собою відповідними поясненнями. Обов'язковим є пряме посилання на джерело висловлювання вже у першому реченні.

У дослідженнях із наратології використується термін фокусування (англ. *focalization*) [3, 4], тобто певні позиції, точки зору, з огляду на які розкривається подія. Автор новин на екстратекстовому рівні визначає свою позицію переважно через об'єктивного оповідача - зовнішнє фокусування (ЗФ). Головне правило новин - уникати власних коментарів автора. Через це ЗФ є найслабкішим, що створює ефект невтручання. Своє ставлення до історії автор може опосередковано передати відповідною організацією повідомлення. Автор обирає героїв та komponує їхні репліки - внутрішнє фокусування (ВФ) таким чином, щоб на перший погляд через їхню точку зору передати свою позицію. Автор також може репрезентувати події, як їх міг би сприйняти гіпотетичний або віртуальний споглядач, - гіпотетичне фокусування (ГФ). Отже, для тексту новин переважно використовується змішана модель фокусування. Така модель дозволяє новинам бути не тільки інформативними, а разом з тим різноплановими, плюралістичними та цікавими. Разом з тим новини в британських газетах є досить незалежними та критичними. Уникаючи прямих коментарів, автор подає певну інтерпретацію подій навколишнього світу та впливає в такий спосіб на читача. Це досягається, зокрема, ефектом монологізму. Такий ефект обумовлений тим, що автор на екстратекстовому рівні уникає поліфонії, помітного контрасту думок і позицій. Натомість оповідач і герої історії на

текстовому рівні висловлюють приблизно тої ж точки зору щодо події.

Структуру фактичної (англ. *factual*) оповідної комунікації визначаємо трьома рівнями. Комунікативний контакт можливий між (1) автором новин і читачем (екстратекстовий рівень), (2) оповідачем і аудиторією, (3) між героями історії (текстовий рівень). Виходячи з того, що матеріальним слідом оповідного дискурсу є текст, утворений як результат процесу оповідання, на текстовому рівні розрізняємо дискурс оповідача (ДО), референтом якого є певна немовленнєва ситуація навколишнього світу, та дискурс героїв (ДГ), референтом якого є реальна ситуація мовленнєвого спілкування. Реальна ситуація мовленнєвого спілкування може бути відображена в тексті новин за допомогою прямого мовлення - прямий ДГ або непрямого мовлення - непрямий ДГ.

Автор ДО є прихованим, завуальованим, нейтральним. Він залишається на задньому плані, не впливає на перебіг історії та дотримується неупередженої позиції, не дозволяє собі будь-якої прямої оцінки подій. Крім того, він не є героєм історії, а розповідає про те, що сталося з іншими людьми.

Автор ДГ є очевидним, відкритим. Це конкретна публічна особа і водночас герой подій, про які розповідає історія. Він використовує займенники першої особи та експресивно забарвлену лексику. Один текст новин здебільшого має більше ніж одного автора ДГ.

За визначенням новини мають базуватися на об'єктивній інформації, і будь-який вплив на реципієнтів заперечується. Проте факт передавання повідомлення без будь-якого впливу на читача неможливий. Автор впливає на читача вже тим, що концентрує свою увагу на певній події. Він прагне, щоб читач зайняв певну позицію чи обрав певну лінію поведінки. Суб'єктивність передається за допомогою інтерференції, яка досягається засобами злиття, або співіснування ДО та ДГ в одному тексті новин. У такий спосіб автор не лише доносить до аудиторії саму інформацію, а й запрошує читачів до обміну думками, задаючи тон і пропонуючи певні теми. Читач сприймає новини передусім через образ самого автора, журналіста і його ставлення до події. Згідно з останніми опитуваннями, у Великій Британії журналісти очолюють лігу довіри разом із лікарями та шкільними вчителями (лютий - березень 2003 р.).

Оповідний стиль широко використовується в журналістиці для побудови газетного новинного дискурсу. Безперечно, це є однією зі складових успіху й допомагає газетам конкурувати з більш оперативними мас-медіа.

1. *Stein R.* Why the British press is brilliant // *British Journalism Review* Vol. 14, No. 3, 2003, pp. 31-37.
2. *Шмид В.* Нарратология. - М.: Языки славянской культуры, 2003. - 312 с.
3. *Женетт Ж.* Повествовательный дискурс // *Женетт Ж.* Фигуры. - М., 1998. - Т. 2. - С. 313-328.
4. *Manfred J.* Narratology: A Guide to the Theory of Narrative. English Department. University of Cologne. - <http://www.uni-koeln.de>, 2005

O. Kucherova

NARRATIVE STRUCTURE OF NEWS DISCOURSE: PECULIARITIES AND CONSTRUCTION PRINCIPLES

The article focuses on the main peculiarities and construction principles of news in British national daily newspapers using narratological concepts. The subject of study is narrative situation, focalization (mood), and narration (voice).